

En bæredygtig ny energiaftale forudsætter institutionelle reformer

Skrevet af: **Niels Henrik Hooge** | Offentliggjort: 15. februar 2017

De næste par år bliver afgørende for den grønne energiomstilling: I et uigennemskueligt krydsfelt mellem modstridende politiske interesser og magtpositioner, økonomiske og miljø- og klimamæssige perspektiver, ideologiske brudlinjer og nationale, europæiske og globale tendenser bliver 2017 og 2018 årene, hvor rammerne for en ny dansk energipolitik bliver fastlagt for lang tid fremover. Meget tyder på, at en ny energiaftale ikke vil kunne sikre en holdbar grøn energiomstilling og leve op til Parisaftalens klimakrav, medmindre den understøttes af institutionelle reformer.

Baggrunden for den komplicerede mosaik er flg.: I 2015 kom en ny regering til magten med færre ambitioner for den grønne energiomstilling, end før er set. I Venstre-regeringens regeringsgrundlag [1] nævntes en ambition om, at Danmark fortsat skulle være et af de førende lande i den grønne omstilling med fuldstændig uafhængighed af fossile brændsler i 2050 og der formuleredes et ønske om at påvirke de øvrige EU-medlemslande til at fastlægge ambitiøse mål. Imidlertid indsneg der sig et forbehold, som blev bestemmende for energipolitikken under den kortlivede mindretalsregering: Klima- og energipolitikken skulle bygge på *grøn realisme*, forstået som en anden sammenhæng mellem mål og midler.

Hvad der konkret mentes hermed stod klart, da regeringen året efter fremlagde sin såkaldte *2025-plan*, hvis formål var at fremme den økonomiske udvikling frem mod 2025 [2]. Planen indeholdt adskillige energipolitiske nedjusteringer, hvoraf de vigtigste var annullering af udbuddet af kystnære vindmøller, prisloft for havvindmølleparken på Kriegers Flak - Danmarks største kommende havmøllepark - nedsættelse af godtgørelsen til landvindmøller, delvis suspension af tilskuddet til industriel kraftvarme og afskaffelse af PSO-afgiften [4], der i stedet skulle overføres til finansloven. Hensigten var bl.a. at spare mere end syv mia. kr. og reducere erhvervslivets el-udgifter med ca. en fjerdedel.

Det stod klart, at det ville blive svært at komme igennem med mange af forslagene. 2025-planen indeholdt ingen beregninger over konsekvenserne for CO₂-udledningen, men Energi-, forsynings- og klimaministeren indrømmede senere, at planen samlet ville øge Danmarks CO₂-udslip med 3.8 mio. tons [3] - en stigning på 10 pct. En så stor vækst i udledningen af drivhusgasser var ikke set siden 1990. Hertil kom, at regeringen blev beskyldt for at have sat tallet for lavt [5].

Også forslaget om at afskaffe PSO-afgiften blev stærkt kritiseret: I sin tid blev den indført som tarif for el-forbrugerne som en del af en aftale om liberalisering af energimarkedene med det formål at dække udgifter til nye energiteknologier, der endnu ikke var i stand til at klare sig på rene markedsvilkår. Begrundelsen var, at forbrugerne af strøm skulle betale for den grønne omstilling og ikke skatteyderne. Et af regeringens vigtigste argumenter for afskaffelsen var, at afgiften var i modstrid med EU-retten, hvad der viste sig ikke at være korrekt.

Det nye regeringsgrundlag

Den fejlslagne 2025-plan i kombination med et uigennemførligt, ekstraordinært sort finanslovsforslag bidrog kraftigt til den regeringskrise, der i november 2016 førte til dannelsen af den ny regering. Om end det er usandsynligt, at der er tale om et markant kursskifte, er det tydeligt, at det nye regeringsgrundlag tager energiomstillingen mere alvorligt: Under kapiteloverskriften "En bæredygtig grøn omstilling" [6] beskrives Danmark som et foregangsland inden for grøn omstilling og energieffektivitet, hvis førerposition skal fastholdes af hensyn til kommende generationer. Og der

gives også konkrete løfter: Livscyklusperspektiver skal i højere grad skal indgå i beslutningsgrundlaget for offentlige investeringer og anskaffelser, således at de vurderes ud fra det sml. udgiftsniveau og ikke kun anskaffelsesprisen. Herudover loves, at Danmark skal være det første land i verden, hvor havvind kan klare sig på markedsvilkår og Nordsøen og Østersøen vil blive screenet for placeringer til yderligere havvind. Endelig vil der ske en harmonisering af støtten til vedvarende energi (VE) og som led i elektrificeringen af energisystemet vil regeringen fremme varmepumper og udnytte overskudsvarme.

Energiaftalen bliver den virkelige lakmusprøve

Imidlertid er også den nuværende regering en mindretalsregering, der heller ikke på energi- og klimaområdet kan være sikker på at få sine initiativer igennem. Den virkelige lakmusprøve for den fremtidige politik er derfor ikke regeringsgrundlaget mellem de tre regeringspartier, men den energiaftale, der dækker tiåret 2020-2030 og som skal indgås inden udgangen af 2018.

Det eksisterende energiforlig, der omfatter alle de daværende partier i Folketinget bortset fra Liberal Alliance, blev indgået i 2012 [7] og åbnet og lukket igen i 2014. På mange måder udgør det en milepæl i dansk energi- og klimapolitik. Bredden gælder ikke blot den politiske støtte, men også aftalens rækkevidde: Udgangspunktet er at omstille hele Danmarks energiforsyning for el, varme, industri og transport til vedvarende energi i 2050. Den dækker vigtige områder som energieffektivitet, VE og særligt vindkraft, omstilling til en grøn varmeforsyning, smarte elektricitetsnet, rammebetingelser for udbygningen af biogas, el og biomasse i transportsektoren, øget forskning, udvikling og demonstration, samt finansieringen af de mange forskellige tiltag. Forliget rummer også flg. konkrete målsætninger: 12 pct. reduktion af bruttoenergiforbruget i 2020 i forhold til 2006, 35 pct. VE i 2020 og knapt 50 pct. vindkraft i det danske elforbrug i 2020. Disse mål er enten nået eller på vej til at blive det [8].

Oplægget til den kommende energiaftale

For nærværende er det imidlertid uklart, hvad den nydannede regerings udspil bliver til den ny energiaftale. Det samme kan siges om holdningen hos de øvrige forligspartier. Hvis revisionen af det eksisterende forlig i 2014 skal tages som pejlemærke, er en vis skepsis overfor forhandlingspartnerne på sin plads: Her blev en del af de oprindelige tiltag rullet tilbage i Venstres og SR-regeringens vækstpakke, der belastede CO₂-regnskabet med yderligere 700.000 tons [9]. Også Venstre-regeringen blev siden beskyldt for at ville bryde energiforliget.

Vigtige, men måske ikke afgørende, bliver anbefalingerne fra den energikommission, Venstre-regeringen nedsatte i 2016, om de energipolitiske mål og virkemidler, der skal anvendes i perioden 2020-2030. De forventes at blive offentliggjort i begyndelsen af 2017. Kommissionens kommissorium [10] er særdeles omfattende og markerer et skift i opfattelsen af betydningen af EU's rolle i udviklingen af den danske energipolitik: Fremover skal målsætningerne fastlægges i EU-regi under hensyntagen til de økonomiske konsekvenser og samspillet mellem energimarkedene på tværs af landegrænser. Dette gælder både for fastlæggelsen af målsætningerne og deres implementering. Med andre ord er det slut med at Danmark skal gå foran i Europa som grøn industrination - fra nu af følger vi med i slipstrømmen fra de store EU-medlemslande. I kommissoriet understreges det, at energikommissionens samlede forslag ikke må have statsfinansielle konsekvenser og ikke øge de samlede samfundsøkonomiske omkostninger.

Det samme gælder for klimapolitikken, hvor ambitionerne er begrænsede: Danmark skal indfri sine internationale forpligtelser på klimaområdet på en måde, der er markedsbaseret og omkostningseffektiv. Her er det afgørende at undgå forhastede udfasninger af f.eks. kul og naturgas og undgå forceret udbygning af vedvarende energi.

Energiunionen og vinterenergipakken

I en situation, hvor Danmark skal følge Europa, giver det mening at se nærmere på, hvad der dér ligger i kortene. Herfra kommer der for tiden lovgivningsinitiativer, der forventes at bestemme de overordnede rammer for den danske energi- og klimapolitik i de næste femten år: I februar 2015 præsenterede EU-kommissionen for første gang strategien for den såkaldte *EU-energiunion* [11]. Denne giver et bud på, hvordan EU's 2030-ramme for klima- og energipolitikker, som indeholder reduktionsmål for drivhusgasemissioner på mindst 40 %, skal struktureres. Strategien tager sigte på at skabe større energisikkerhed, bæredygtighed og konkurrenceevne i EU. Midlerne hertil skal være et fuldt ud integreret europæisk energimarked, energieffektivisering, dekarbonisering af økonomien og mere forskning, innovation og konkurrenceevne. Imidlertid kritiseres strategien for ikke at være tilstrækkelig til at nå disse mål: Udover at mangle ambitioner fokuserer den for meget på udbygning af gasinfrastruktur, hvad der betyder, at omkostningerne for investeringer i VE og energieffektivitet stiger. Herudover fjernes fossile brændsler såsom gas og kul ikke fra energiforsyningen. Strategien skaber heller ikke et europæisk energimarked uden konkurrenceforvridning. Markederne vil stadig favorisere atomkraft og fossile energikilder, der også fremover modtager økonomisk støtte. Resultatet er, at VE - og særligt VE i mindre skala - får vanskeligt ved at trives [12].

Energiunionen blev i november 2016 udmøntet i en omfattende *vinterpakke* [13]. Denne omfatter bl.a. forslag om energieffektivitet, VE, elforsynings sikkerhed, forvaltningsregler for energiunionen, mobilitet, innovation, bygningsrenovering, mere miljøvenligt design, samt tiltag, der skal fremme offentlige og private energiinvesteringer. Også den bliver kritiseret: De foreslåede tiltag er langt fra nok til at sikre den grønne omstilling af EU's energiforsyning, som Parisaftalen lægger op til, hvis 2° eller 1.5° C målene skal nås. Særligt hvis de såkaldte kapacitetsmekanismer, der ikke skelner mellem VE, atomkraft og fossile brændsler som grundlast i energiforsyningen, bliver indført, vil det bringe hele den grønne omstilling i fare. Det samme gælder, hvis nye VE-installationer som foreslået ikke længere skal have mulighed for at få fortrinsret til ledningsnettet. Selvom den fastsætter et bindende mål for energieffektivitet på 30 % i 2030 og forbedrer vilkårene for lokalt ejet, decentraliseret energi, bidrager pakken ikke nok til udfasningen af fossile brændsler og atomkraft. Den grønne omstilling kommer til at foregå langsommere end før.

I denne forbindelse er det værd at bemærke, at den europæiske implementering af VE gik i stå i 2016. Dette gælder både for sol- og vindenergi og biomasse, hvorimod naturgassens andel af elforsyningen er stigende. Implementeringen af VE foregår også geografisk meget ujævnt. Stagnationen forventes at fortsætte, medmindre rammebetingelserne ændrer sig [14].

Den største joker bliver de ikke-kvotebelagte sektorer

Den største udfordring for partnerne i energiforliget kan imidlertid blive at finde en løsning for, hvordan reduktionen af drivhusgasser i de såkaldte *ikke-kvotebelagte sektorer* skal foregå. Hermed menes der flg.: Lidt under halvdelen af EU's klimaindsats foregår inden for EU's kvotehandelsystem, der omfatter industri og energiforsyning. Her skal virksomhederne opkøbe CO₂-kvoter for hvert ton CO₂, de udleder. Resten af EU's klimaindsats finder sted inden for rammerne af de ikke-kvotebelagte sektorer, der omfatter udledningerne fra særligt landbrug, transport, bygninger og affald.

Udledningerne fra de danske ikke-kvotebelagte sektorer svarede i 2013 til ca. 60 pct. af de samlede drivhusgasudledninger det pågældende år. Transport og landbrug står for størstedelen af Danmarks drivhusgasudledning fra de ikke-kvotebelagte sektorer og deres andele ventes at stige fremover [15].

Dette skal der imidlertid gøres noget ved: Det Europæiske Råd har besluttet, at EU's samlede ikke-

kvotebelagte drivhusgasudledning i 2030 skal reduceres med 30 pct. i forhold til 2005. I medfør af den byrdefordeling, der sidste år blev foreslået af EU-kommissionen for perioden 2021-2030 ud fra medlemslandenes velstandsniveau, skal Danmark mindske disse udledninger med 39 pct. [16]. Kun to lande - Sverige og Luxembourg - skal reducere med mere.

Indbyggede smuthuller

I betragtning af den manglende politiske vilje til at røre ved det konventionelle landbrug og transportsektoren, kan det blive problematisk. Den vej, regeringen og sandsynligvis også de fleste af de øvrige partier i partier i Folketinget forventes at følge, er i størst mulig grad at satse på at udnytte de smuthuller - de såkaldte *fleksibilitetsmekanismer* - der er indbygget i kommissionsforslaget. I forhold til det konventionelle landbrug betyder det, at man i stedet for at begrænse udslippet af drivhusgasser fra landbrugsproduktionen - f.eks. ved at satse på økologisk og bæredygtigt landbrug - forøger nettooptaget af kulstof i skov og land (den såkaldte LULUCF- sektor, akronym for " Land use, land-use change and forestry"). LULUCF-kreditterne vil give Danmark mulighed for at udlede 4 pct. mere, end forslaget ellers ville have tilladt.

Kritikerne af fleksibilitetsmekanismerne har imidlertid påpeget, at kulstofoptaget ikke kan kompensere for fortsatte udledninger af drivhusgasser, fordi det ikke er permanent. Hertil kommer, at data-usikkerheden er høj, eftersom det er vanskeligt at vurdere, hvor meget af optaget, der kan tilskrives menneskelig aktivitet. Det forøger risikoen for betydelige mængder "varm luft" i reduktionssystemet og kan resultere i, at man på papiret får godskrevet reduktioner, der under alle omstændigheder ville have fundet sted.

Transportsektoren er Akilleshælen

Når det drejer sig om bygnings- og transportsektoren, bliver strategien efter al sandsynlighed at overføre så mange aktiviteter som muligt fra den ikke-kvotebelagte til den kvotebelagte sektor. Problemet med kvotehandelssystemet er imidlertid, at det længe ikke har fungeret efter sin hensigt, fordi prisen for CO₂-kvoterne er for lav. Det betyder, at stigninger i udslippet af drivhusgasser i ét EU-medlemsland ikke automatisk resulterer i et tilsvarende fald i udslippet i andre medlemslande. Det er et af de mest presserende problemer, EU skal have løst i de kommende år.

Bygningssektoren anses af de fleste for at være et mindre problem: Overførsel af aktiviteter til den kvotebelagte sektor forudsætter elektrificering gennem indførelse af varmepumper, drevet af 100 pct. grøn strøm. Spørgsmålet er imidlertid, hvor presserende elektrificeringen er. Individuel opvarmning og fjernvarmeproduktion medførte i 2014 en udledning af ca. 5 mio. ton CO₂. Med den nuværende regulering skønnes udledningen at være reduceret til mindre end 2 mio. tons i 2030. Dette forudsætter imidlertid, at biomasse anvendt til opvarmning anerkendes som fuldt ud CO₂-neutral.

Akilleshælen er transportsektoren, som med det, der ligger i de politiske kort, udgør et uløseligt problem: Klimarådet har vurderet, at hvis vejtransporten ligesom den øvrige ikke-kvotesektor skal reducere sin udledning af drivhusgasser med omkring 40 pct., vil det kræve tæt på 1 million el- eller andre nuludslipsbiler på vejene i 2030 [17]. Selv med langt større hast i teknologiudvikling og prisudvikling for elbilerne og en markant omlægning af afgiftsstrukturene, er det usandsynligt, at det vil ske. F.eks. blev der i 2016 solgt 1.300 elbiler og salget er faldende: Af de ca. 20.000 biler, der blev solgt de fire første uger af 2017, var kun fem elbiler. Ingen af dem blev købt af privatbiler. Udelukkende at satse på kollektiv transport har vist sig at være nyttesløst, så en løsning kan være at satse på at indføre bilfri zoner [18]. Det er også værd at notere sig, at den danske problemstilling afspejler en global tendens: Privatbilismen forventes at blive fordoblet og CO₂-udslippet fra transportsektoren at stige med 60 pct. frem mod 2050 [19]. Et yderligere problem er, at søtransport

ikke er underlagt nogen form for regulering. EU forventes dog at have et forslag til en maritim strategi klar i 2017. Flytrafikken er omfattet af EU's kvotesektor, indtil videre dog kun trafik indenfor EU, Norge, Lichtenstein og Island.

Afskaffelsen af PSO-afgiften skal således først og fremmest ses i lyset af behovet for elektrificering af bygnings- og transportsektoren. En yderligere begrundelse er dog kommet til: Afskaffelse af afgiften har skabt mere attraktive etableringsvilkår for de datacentre, der forventes at udgøre den største enkelte faktor i forøgelsen af det danske el-forbrug frem mod 2040 [20]. PSO-problematikken er kompleks, fordi afskaffelsen af afgiften fremmer elektrificering af samfundsmæssige aktiviteter, som er nødvendig, men samtidigt modvirker effektivisering og energibesparelser. Så længe strømproduktionen ikke er bæredygtig, kan man argumentere for, at afskaffelse af afgiften repræsenterer en opgivelse af forurenere-betaler princippet, der strider mod de klimaretfærdighedsprincipper, som bidrager til at gøre en reformvenlig energi- og klimapolitik mere acceptabel for størstedelen af befolkningen.

Tilbagerulning i form af utilstrækkelige midler

Så hvad vil resultatet af de kommende energiforhandlinger blive?

Den overordnede målsætning for energiomstillingen, kan der ikke rokkes ved: Klimaloven har et langsigtet mål om, at Danmark skal være uafhængig af fossile brændsler i 2050 [21]. Imidlertid er der ikke indbygget etapemål for klimareduktionerne som f.eks. i Storbritannien, hvilket betyder, at skiftende regeringer har mulighed for at snyde på vægten ved at udskyde rettidige foranstaltninger og dermed enten bringe det overordnede klimamål i fare eller vælte urimelige økonomiske byrder over på kommende generationer. I denne forbindelse vurderes opfyldelsen af EU's 2030-mål at være af afgørende betydning.

I en situation, hvor man i det politiske miljø i stigende grad er holdt op med at gøre, hvad man siger, og sige, hvad man gør, bliver troværdighed en afgørende faktor. Ud fra en helhedsvurdering og over et længere tidsperspektiv er det nærliggende at konkludere, at den tidligere Venstre-regering og sandsynligvis også den nuværende regering ikke har meget troværdighed på energi- og klimaområdet. Hvis man også inddrager miljøpolitikken, har særligt Venstre - det centrale regeringsparti - et omfattende synderegister: Det omfatter aktive, direkte foranstaltninger såsom liberaliseringen af planloven, forsøg på afskaffelse af den grønne check og udhuling af Togfonden, introduktionen af landbrugspakken, accept af udvidelsen af Nord Stream-2 gasledningen, modstand mod brændeovnsafgifter, mulige indledende tiltag i retning af en privatisering af forsyningssektoren, afskaffelse af PSO-afgiften og den kuldsejlede 2025-plan. Men det indbefatter også undladelse af at indføre passende institutionelle rammer, der kan sikre en stabil gennemførelse af energi- og klimapolitikens langsigtede mål.

Manglende institutionelle reformer

Overbegrebet for en stabil og langsigtet energi- og klimapolitik er *bæredygtig udvikling*. Iflg. FN's Klimapanel er den generelle socioøkonomiske vej, som de forskellige lande følger, ligeså vigtig for niveauet for udledning af drivhusgasser som deres særlige energi- og klimapolitikker [22]. Ved *bæredygtighed* forstås det forhold, at nutidige og fremtidige generationer besidder den samme ret til i gennemsnit at erhverve de samme lige muligheder for at realisere, hvad de opfatter som det gode liv. På samme måde forstår man ved bæredygtig *udvikling* en udvikling, der når frem til eller opretholder en bæredygtig tilstand. Bæredygtig udvikling hviler på tre søjler - en økonomisk, en social og en økologisk - som man kan vælge at vægte forskelligt, afhængig af hvilken situation, man befinder sig i, og hvilken tilstand, man ønsker at fremkalde [23].

Imidlertid er bæredygtig udvikling hverken nævnt i Venstre-regeringens regeringsgrundlag fra 2015, i 2025-planen eller i regeringsgrundlaget for VLAK-regeringen. Til gengæld er den nævnt adskillige gange i S-R-SF-regeringsgrundlaget fra 2011.

Bæredygtig udvikling forudsætter stabile institutionelle og samfundsmæssige rammer, der sikrer, at de fastsatte mål på miljø-, energi- og klimaområdet understøttes af afmålte og langsigtede virkemidler, der gør, at den afstukne kurs kan holdes. Betingelsen herfor er kapacitetsopbygning, der tager sigte på økologisk modernisering af samfundet. Hermed forstås i bred forstand et samfunds evne til at identificere og løse miljøproblemer og mere specifikt de objektive grænser og nødvendige forudsætninger for succesrige løsninger på bestemte typer miljøproblemer [24]. Hvis den økologiske modernisering sker rettidigt, forbedres chancerne for tilpasning til fremtidens markeder.

Den tyske sociolog Martin Jänicke har beskrevet mulighederne for institutionel kapacitetsopbygning [25], der kan bruges som checkliste i forhold til de institutionelle koordinater, der bl.a. er relevante for rammebetingelserne for en bæredygtig miljø-, energi- og klimapolitik. I Danmark er regeringspolitikken på miljø- og energiområdet under skiftende regeringer enten svagt eller slet ikke koordineret med den øvrige politikudøvelse, hvad der betyder at miljø- og bæredygtighedshensyn ofte ikke inkluderes i den politiske proces. F.eks. er miljøpolitikken efter den nylige sammenlægning af miljø- og fødevarerministeriet underlagt en dobbelt bremse – både landbrugs- og finanspolitikken. Høj prioritet må derfor gives til oprettelsen af et magtfuldt bæredygtighedsministerium, som inddrager så mange politikområder som muligt. Forbilleder kan i denne forbindelse f.eks. være Frankrig, Malta eller Luxembourg. I Frankrig varetages en stor del af den grønne omstillingsproces af et bæredygtighedsministerium, hvor bl.a. miljø, bæredygtig udvikling, energi, fiskeri, transport, boliger og byudvikling er samlet under ét tag [26].

Forfatningsreformer i EU

Ligeså vigtigt, om ikke vigtigere, er reformer af EU med henblik på at sikre en grøn europæisk energiomstilling og en garanti for, at EU forbliver en globalt ledende aktør i afbødningen af klimaforandringerne. Regeringen og Folketinget må udvikle et katalog af ideer til, hvordan der kan udvikles en ny EU-politik på energiområdet, der tager udgangspunkt i en europæisk energiforsyning baseret på hundrede procent VE og en vision om en klimavenlig europæisk økonomi. Dette lægger imidlertid op til et paradigmeskift på det institutionelle område, fordi EU i sin nuværende form ikke er i stand til at gennemføre de nødvendige reformer hurtigt nok. Her er det nødvendigt at sætte sig i EU-grundlæggernes sted, da de i sin tid skabte den Europæiske Kul- og Stålnation og startede den europæiske integration, vi alle nyder godt af i dag, med henblik på at planlægge de institutionelle rammebetingelser for en dekarbonisering af den europæiske økonomi. Dette kunne ske ved hjælp af et *Europæisk Fællesskab for Vedvarende Energi og Energieffektivitet*. Konceptet, der i forskellige versioner har eksisteret i en snes år, har endnu ikke har fået den opmærksomhed, det fortjener, selvom de ressourcemæssige, teknologiske, økonomiske, miljø- og klimamæssige betingelser længe har været til stede [27].

Imidlertid er der et løsningsforslag på vej: I februar 2016 præsenterede den østrigske regering et forslag til en protokol, der skal tilknyttes Lissabontraktaten som annekst [28]. Initiativet, der er udløst af klimaaftalen i Paris, har til hensigt at forankre en europæisk energiomstilling på forfatningsretligt niveau ved at forfølge energipolitiske mål som VE, energieffektivitet og energibesparelser, fremme af forskning og investering og understøttelse af EU-medlemslandenes aktiviteter på disse områder.

Ingen lige konkurrencevilkår for vedvarende energi

Initiativet skal ses på baggrund af, at VE nu som før ikke har lige konkurrencevilkår i forhold til de konventionelle energikilder, hverken i EU eller resten af verden. Iflg. Den Internationale Valutafond udgjorde de globale subsidier til de fossile brændsler i 2015, hvis man internaliserer deres samfundsmæssige omkostninger, næsten 37 billioner kr. svarende til 6.5 pct. af det globale BNP. Støtten forventes ikke at falde. Samme år udgjorde EU's subsidier til de fossile brændsler ca. 2.3 billioner kr. [29]. Også støtten til a-kraft har været konstant og kan være stigende: I oktober 2014 gav EU-kommissionen Storbritannien tilladelse til at bevilge statsstøtte til det planlagte atomkraftværk Hinkley Point C i Sydengland. De sml. omkostninger vurderes at beløbe sig til 320 milliarder kr., hvoraf halvdelen finansieres af ejeren og resten på ikke-markedsmæssige vilkår. Lovliggørelsen af finansieringsmodellen gør, at den vil kunne anvendes i f.eks. Bulgarien, Litauen, Letland, Estland, Tjekkiet, Ungarn, Slovakiet, Rumænien, Polen, Belgien, Holland, Spanien, Finland, Sverige og Frankrig. Her er man hidtil veget tilbage fra at bygge nye atomkraftværker, men det er et forhold, tilladelse til statsstøtte vil kunne ændre på. Mange af disse lande har allerede signaleret, at de overvejer at anvende modellen [30].

Når regeringen taler om, at fremtidens energiforsyning skal tilpasses markedsmæssige vilkår på tværs af landegrænser, bør man derfor være opmærksom på, at der ikke er tale om et frit marked, hvor alle energikilder som udgangspunkt har de samme betingelser. Konkurrenceforvridningen starter på EU's konstitutionelle niveau: A-kraften har stadigvæk sin egen specielle forfatningstraktat - EURATOM-traktaten - hvilket betyder, at en enkelt energikilde og en enkelt industrisektor bliver behandlet anderledes end alle andre sektorer, fordi EURATOM legaliserer direkte og indirekte økonomisk støtte i EU-fællesskabsregi. Lige konkurrencevilkår for VE i EU må derfor som minimum indeholde planer om en revision af EURATOM og en ensidig tilbagetrækning fra EURATOM-traktaten, hvis det kan konstateres, at reform ikke er mulig på kort eller mellemlangt sigt [31]. At dette er juridisk muligt, er bekræftet fra mange sider.

Problemet er, at hverken de forskellige regeringer eller de Folketingspartier, der virker for en grøn omstilling, har kæmpet for, at VE får lige konkurrencevilkår i EU eller at fremme af VE og energieffektivitet bliver en del af EU-retten på forfatningsniveau eller integreres mere i EU's institutioner. Det kan man undre sig over, dels på grund af den bæredygtige energiteknologiekspert store betydning for dansk økonomi, og dels i betragtning af EU's betydning for dansk retsudvikling. Det gælder ikke mindst på energi- og klimaområdet, hvor påvirkningen i de seneste år har været størst: Alt efter hvilke vurderinger, man tager udgangspunkt i, er EU-lovgivningen under en eller anden form bestemmende for mellem ca. ti og tres pct. af de love, der vedtages i Danmark.

Det mest slående udtryk for manglen på europæiske visioner finder man formentligt i det EU-implementeringsudvalg og Implementeringsråd, som Venstre-regeringen nedsatte i december 2015. Her peges der på en række principper, der skal følges, når EU-lovgivning gennemføres i Danmark - ikke mindst miljø-, energi- og klimaområdet: Den nationale lovgivning skal ikke gå videre end til EU's minimumskrav, undtagelsesmuligheder skal udnyttes fuldt ud, frivillige ordninger foretrækkes og indførelse af nye EU-regler udskydes mest muligt [32].

Sådanne foranstaltninger viser tydeligt, at miljøbevidstheden i befolkningen og erhvervslivet for længst har overhalet det etablerede politiske miljø og de fleste af partierne i Folketinget er blevet stopklodser for hurtige fremskridt i forbindelse med ting som bæredygtig udvikling, afbødning af klimaforandringerne og forgrønnelse af erhvervslivet og den offentlige sektor. Alt dette varsler dårligt for den kommende energiaftale. Imidlertid ved vi mere, når regeringen senere i år kommer med sit oplæg til aftalen og fremlægger sin klimaplan, hvor regeringens klimainitiativer er samlet under et.

Noter:

- [1] Regeringen: Sammen for fremtiden, regeringsgrundlag, juni 2015, s. 26-27:
<http://kortlink.dk/stm/pqkw>
- [2] Regeringen: Helhedsplan – for et stærkere Danmark, august 2016: <http://kortlink.dk/stm/pqkx>
- [3] Energi-, forsynings- og klimaminister Lars Chr. Lilleholt, svar på spørgsmål fra Energi-, Forsynings- og Klimaudvalget, 21/9 2016: <http://kortlink.dk/ft/pqdu>
- [4] PSO er akronym for "Public Service Obligations", dvs. offentlige serviceforpligtigelser.
- [5] F.eks. mener nogle kritikere, at ministeren undervurderer stigningen i CO2-udslippet med 2.1 mio. tons. Sikkert er det, at 2025-planen sammen med landbrugspakken med en betragtelig margin ville have forhindret regeringen i at leve op til 40 pct. klimamålet i 2020, jf. Greenpeace: Regeringens 2025-plan: Kun 31 % reduktion af drivhusgasudslippet i 2020, 6/10 2016:
<http://kortlink.dk/greenpeace/pqdg>
- [6] Regeringen: Regeringsgrundlag, For et friere, rigere og mere trygt Danmark, november 2016, s. 73-76: <https://www.regeringen.dk/nyheder/her-er-det-nye-regeringsgrundlag/>
- [7] Aftale mellem regeringen (Socialdemokraterne, Det Radikale Venstre, Socialistisk Folkeparti) og Venstre, Dansk Folkeparti, Enhedslisten og Det Konservative Folkeparti om den danske energipolitik 2012-2020, 22/3 2012: https://ens.dk/sites/ens.dk/files/Energibesparelser/aftale_22-0-2012_final_ren.doc.pdf
- [8] Energi-, forsynings- og klimaministeren: Energipolitisk redegørelse 2016: <http://kortlink.dk/pqky>
- [9] Ingeniøren: Ny energiaftale sender 700.000 ton mere CO2 ud af skorstenene, 15/7 2014:
<https://ing.dk/artikel/ny-energiaftale-sender-700000-ton-mere-co2-ud-af-skorstenene-169622>
- [10] Energi-, forsynings- og klimaministeriet: Kommissorium for energikommissionen:
http://old.efkm.dk/sites/kebmin.dk/files/Nyheder/kommissorium_for_energikommissionen.pdf
- [11] Europakommissionen: Energiunionspakken, En rammestrategi for en modstandsdygtig energiunion med en fremadskuende klimapolitik, COM(2015) 80: <http://kortlink.dk/europa/pqdg8>
- [12] Greenpeace media briefing, November 2015: <http://kortlink.dk/greenpeace/nda3>
- [13] Pressemeddelelse, EU-kommissionen: Ren energi til alle europæere – nu skal Europas vækstpotentiale udnyttes, 30/11 2016: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-4009_da.htm
- [14] Agora Energiewende and Sandbag: Energy Transition in the Power Sector in Europe: State of Affairs in 2016. Review on the Developments in 2016 and Outlook on 2017, January 2017:
<http://kortlink.dk/pr4m>
- [15] Energi-, forsynings- og klimaministeriet: EU-kommissionens forslag for de ikke-kvotebelagte sektorer, juli 2016: <http://kortlink.dk/efkm/pqda>
- [16] For Danmarks vedkommende har denne kalkulation resulteret i et reduktionsmål på 42 pct. baseret på BNP pr. indbygger, der herefter er nedjusteret for at reflektere Danmarks omkostningseffektive reduktionspotentiale.
- [17] 92-gruppens hørings svar til Europa-Kommissionens byrdefordeling af EU's klimamål for de ikke-kvotebelagte sektorer, 3/8 2016: <http://kortlink.dk/dn/pqdc>

- [18] Niels Henrik Hooge: Vejen til bæredygtig trafikpolitik går gennem borgerinddragelse, Kritisk Debat 15/6 2016: http://kritiskdebat.dk/articles.php?article_id=1665
- [19] Ingeniøren: Trafik løber løbsk: CO2-udslippet fra verdens transport stiger med 60 procent, 3/2 2017: <http://kortlink.dk/ing/pgmc>
- [20] Ingeniøren: Nye datacentre øger dansk elforbrug markant, 26/1 2017: <http://kortlink.dk/ing/pn7n>
- [21] Lov om Klimarådet, klimapolitisk redegørelse og fastsættelse af nationale klimamålsætninger: <https://www.retsinformation.dk/Forms/r0710.aspx?id=163875>
- [22] Mohan Munasinghe: Making Development More Sustainable: Sustainomics Framework and Practical Applications, Colombo: Mind Press, 2007, s. 140 ff.
- [23] Konrad Ott: "The Case for Strong Sustainability", i: Konrad Ott og Thapa Pratap Philipp (Eds.): Greifswald's Environmental Ethics, Greifswald 2003, s. 59-64: <http://kortlink.dk/23dd/pgdd>
- [24] Mere specifikt kan denne kapacitetsopbygning defineres som gennemslagskraften, potentialet og konfigurationen af de statslige og ikke-statslige miljøbeskyttelsesaktører og deres kognitive og informationsmæssige, politisk-institutionelle og økonomisk-teknologiske rammebetingelser, jf. Martin Jänicke: "The Political System's Capacity for Environmental Policy: The Framework for Comparison", i: Helmut Weidner, Martin Jänicke (eds.): Capacity Building in National Environmental Policy, A Comparative Study of 17 Countries, Springer Verlag, 2002, s. 7.
- [25] Martin Jänicke 2002, s. 13-15 og 409-410.
- [26] Hjemmeside, Ministre de l'Environnement, de l'Énergie et de la Mer: <http://kortlink.dk/gouv/pr4p>
- [27] For en generel orientering om problemstillingerne, se: Niels Henrik Hooge: EU som Europæisk Fællesskab for Vedvarende Energi og Energieffektivitet, Kritisk Debat 17/10 2016: <http://kortlink.dk/pqw5>
- Se også: Pressemeddelelse, NOAH Friends of the Earth Denmark: Den nye EU-energipakke er ikke tilstrækkelig, 22/12 2016: <https://noah.dk/pressemeddelelse/den-nye-eu-energipakke-er-ikke-tilstraekkelig>
- [28] Draft Protocol Annexed to The Treaty on European Union and The Treaty on the Functioning of the European Union on the Energy Transition and to Promote Environmentally Friendly Forms of Energy in the European Union: <http://kortlink.dk/noah/pgde>
- For et hurtigt overblik over energiomstillingsprotokollen, se: Præsentation, Dr. Franz Leidenmühler og Dr. Wilhelm Bergthaler, Juni 2016: <http://kortlink.dk/eu-umweltbuero/pgdf>
- [29] IMF Survey: Counting the Cost of Energy Subsidies, July 2015: <http://kortlink.dk/imf/pqdg>
- [30] Pressemeddelelse fra VedvarendeEnergi, NOAH Friends of the Earth Denmark, Det Økologiske Råd, Nordisk Folkecenter for Vedvarende Energi og Danmarks Naturfredningsforening, 26/1 2015: EU bør ikke tillade statsstøtte til atomkraft på linje med vedvarende energi: <http://kortlink.dk/noah/pgdp>
- [31] Uffe Geertsen, Niels Henrik Hooge og Morten Tony Hansen, Ingeniøren, 28/4 2006: EU bør

sigte på lige konkurrencevilkår for vedvarende energi: <http://ing.dk/artikel/69963>

[32] Erhvervs- og Vækstministeriet: Principper for erhvervsrettet EU-regulering, notat, november 2015:

<http://www.ft.dk/samling/20151/almdeleu/bilag/146/1573973.pdf>

* Artiklen er blevet revideret den 27. marts 2017 og den 25. april 2017 (mindre tekniske rettelser)